

DOI: <https://doi.org/10.36719/2663-4619/84/27-32>

Günay Şakir qızı Süleymanova
Azərbaycan Dillər Universiteti
gunayshakir83@gmail.com

İNGİLİS DİLLİ HƏRBİ DİSKURS

Xülasə

Diskurs yazılı və şifahi nitqdə özündə verbal və qeyri-verbal (ən geniş mənada) vasitələri birləşdirən mətn və kontekstdir. Diskurs müəyyən zaman və məkan vəhdətində yaranır, mövcud olur və onu yaradan situasiya (konkret insanlardan geniş mənada sosial mühitə qədər) dəyişdikdə onun qavranılması, yəni ilkin diskursiv mənasının dərkə də dəyişir.

Diskursun həcmi barədə vahid fikir mövcud deyil. Diskursda mikro və makro-struktur fərqləndirilir ki, bu da onu həcm baxımından ən müxtəlif səviyyələrdə nəzərdən keçirməyə imkan verir.

Diskursu işlənmə dairəsinə görə də, yəni müəyyən sosial qrup üçün daha səciyyəvi olub, başqa dil daşıyıcıları üçün tam açılması çətin olan tekst və kontekst kimi götürərək institusional diskursu fərqləndirmək olar. Burada müəyyən sosial qrup, təbəqə – institut hüdudlarında tam açılan, başqa dil istifadəçiləri üçün tam anlaşılı olmayan diskurs nəzərdə tutulur. İnstitusional diskursun əlamətləri qismində mövzu və janr özəlliyi, deyim (mətn və kontekstin) məqsədi, strategiyası, taktikası, qarşısında duran məsələlər, kommunikasiya aktında iştirak edənlər və onların istifadə etdikləri verbal və qeyri-verbal vasitələrin tam məcmusu götürülür.

Açar sözlər: *hərb, diskurs, üslubi vasitələr, hərbi leksika, formal hərbi diskurs, hərbi terminologiya, qeyri-formal hərbi diskurs, ordu yumoru*

Gunay Shakir Suleymanova

English military discourse

Abstract

Discourse is a text and context that combines verbal and non-verbal (in the broadest sense) means in written and oral speech. Discourse is created and exists in a certain time and place unity, and when the situation that created it (from specific people to the social environment in a broad sense) changes, its perception, that is, the understanding of its initial discursive meaning, also changes.

There is no unified opinion about the volume of discourse. Micro and macro-structure are distinguished in the discourse, which allows us to consider it at the most different levels in terms of volume.

Institutional discourse can be distinguished by taking the discourse as a text and context that is more typical for a certain social group and difficult to fully open for speakers of other languages. Here is meant a discourse that is fully opened within the boundaries of a certain social group, class – institution, and is not fully understandable for users of other languages. The features of the institutional discourse include the theme and genre, the purpose, strategy, tactics of the utterance (text and context), the issues at hand, the participants in the act of communication and the complete set of verbal and non-verbal means they use

Keywords: *military, discourse, stylistic devices, military lexicon, formal military discourse, military terminology, informal military discourse, military humor*

Giriş

Ordu öz qaydaları və kommunikasiya qanunları olan mürəkkəb qarşılıqlı əlaqələr sistemini ehtiva edir. Ordu dilinin praqmatika, diskurs nəzəriyyəsi, psixolinqvistika, sosiolinqvistika kimi fənlərin qovuşuğunda tədqiqi torpaqlarını işğal altından yeni azad etmiş olan respublikamızın həm dilçilik, həm də hərbi elmləri üçün xüsusi aktualıq kəsb edir.

Hazırda müharibənin ənənəvi formaları ilə yanaşı informasiya müharibələri də var. Müasir diskurs məkanında müharibə düşmənin yalnız fiziki deyil, həm də mənəvi basılmasıdır. Bunun bariz görünən sxemi var. Müharibəni başlayan tərəf (tərəflər) bütün informasiya resurslarından istifadə edərək hədəf ölkəyə qarşı informasiya müharibəsinə başlayır, onu antidemokratik olmaqla, öz xalqına və ya qonşu xalqlara qarşı qeyri-insani əməllərdə, insan haqlarının pozulmasında və s. günahlandırır, dünya ictimaiyyətinin rəyini formalaşdırandan sonra fiziki baxımdan fəaliyyətə başlayır və dünya ictimaiyyətinin gözündə öz hərəkətinə öncədən bəraət qazandırmış olur. Hərbi əməliyyatların gedişinin işıqlandırılmasında da qeyri-hərbi leksika, yəni qeyri-hərbi diskurs vahidləri üstünlük təşkil edir. Bu hadisənin digər cəhəti hərbi diskurs vahidlərinin qeyri-hərbi diskurslara nüfuz etməsidir.

Dilin bütün diskurs vahidləri bir-biri ilə əlaqəlidir və birmənalı şəkildə hər hansı bir dil vahidini yalnız müəyyən diskursa aid etmək mümkünsüzdür. Hərbi diskurs vahidləri də digər növ diskurs vahidləri ilə geniş əlaqələrə malikdirlər.

Hərbi diskurs mürəkkəb, çoxcəhətli linqvistik hadisədir. O, şübhəsiz, kifayət qədər müstəqilliyə malikdir və struktur-sintaktik xüsusiyyətləri baxımından maraqlıdır. Hərbi diskurs bu gün öz janr xüsusiyyətlərini dəyişir. Bu, hər şeydən öncə hərbi diskurs sistemində də İKT-dən geniş istifadə ilə bağlıdır.

Qloballaşan müasir dünyada KİV-in rolunun həddindən artıq artması ilə bağlı, faktik olaraq, informasiyanın özünün statusu dəyişir – onun mənfi təsirləri get-gedə daha çox diqqət çəkməyə başlayır və bunun nəticəsi kimi, informasiya müharibələri adi bir şeyə çevrilir. Müharibə və ya onun metaforik obrazı müasir insanın həyatında daim özünə yer alır. Hərbi diskursun problematikası linqvistik ədəbiyyatda hələ tam işıqlandırılmayıb. Hərbi diskurs struktur kimi kifayət qədər aydın təsvir olunmayıb, “müharibə” konseptinin də, hərbi diskursun formalaşdırıcı əlaməti kimi, rolu axıra qədər aydınlaşdırılmamışdır. Bundan başqa, “hərbi” konseptlərin digər diskurs növlərində istifadəsi kifayət qədər tədqiq olunmamış, hərbi diskursun diskurslararası xüsusiyyəti də nəzərdən keçirilməmişdir.

Tədqiqat işinin aktualıq silahlı qüvvələrin müasir cəmiyyətin həyatında və eləcə də müasir global geosiyasi proseslərdə rolunun mühüm olması ilə müəyyənleşir.

Diskurs probleminə aydınlıq gətirmədən konkret bir sahənin diskursuna, o cümlədən məqaləmizin obyektinə olan hərbi diskursa (özü də konkret bir dil materialı əsasında) aydınlıq gətirmək mümkün deyil. Diskurs anlayışı dilçilikdə nisbətən yeni olsa da, onun əhatə dairəsinə daxil olan anlayış və problemlər özü-özlüyündə yeni deyil. Onun ehtiva etdiyi mətn və kontekst, verbal və qeyri-verbal vasitələr və bu kimi digər məqamlar dilçilərin həmişə diqqət mərkəzində olmuş və olmaqdadır.

Diskurs mətnin hüdudları ilə məhdudlaşdırıla bilməz, çünki diskursun təhlili zamanı söhbət yalnız deyiləndən deyil, həm də deyilməyən və ya deyilə bilməyənlər haqqında da gedir. Bundan başqa, ayrı-ayrı şəxslər bütövlükdə diskursa təsir edə bilsələr də, diskurs konkret bir şəxslə bağlı olmur. Diskurs fərdidən daha yüksəkdə duran anlayışdır.

Diskurs termininin ilk dəfə bilavasitə linqvistik mənada işlədilməsinə Z.Harrisin 1952-ci ildə işıq üzü görmüş məqaləsində təsadüf olunur. Bu termindən intensiv istifadə isə bu hadisədən təxminən 20 il sonra, XX əsrin 70-ci illərində başlanır. Doğrudur, linqvistikanın özündə belə diskurs anlayışının işlədilməsi xeyli rəngarəngdir. Onu bəzi hallarda mətn və situasiya komponenti olan kontekstlə eyniləşdirirlər (Harris, 1952:20; Enkvist, 1989).

Diskurs məfhumunun son illərdə elm dairəsindən kənara çıxaraq publisistikada geniş istifadəsi görülür. Bu yanaşma öz başlanğıcını fransız strukturalistlərdən, poststrukturalistlərdən və ilk növbədə Mişel Fukodan alır. Bu istifadə arxasında ənənəvi üslub (ədəbi-bədii üslub, milli üslub, cərəyanın üslubu və s.) və fərdi dil (fərdi üslub) anlayışlarının dəqiqləşdirilməsi cəhdi dayanır. Bu

kimi başa düşülən “diskurs” məfhumu danışma üsulunu təsvir edir və mütləq “necə” diskurs və ya “kimin” diskursu şəklində işlədilir (4).

Diskursun növbəti işlənmə mənası müəyyən özəlliklərə malikdir. Bu istiqamət alman filosofu və sosioloqu Y.Habermasın adı ilə bağlıdır. Bu mənada “diskurs” kommunikasiyanın sosial reallıqdan, ənənələrdən, nüfuzdan, kommunikativ köhnəlikdən və s. mümkün qədər uzaqlaşmış və kommunikasiya iştirakçılarının baxışları və hərəkətlərinin tənqidi müzakirə və əsaslandırılması məqsədi güdən xüsusi ideal növü hesab olunur (5).

Özəllikləri ilə fərqlənən və son dövrlərdə ciddi transformasiya ilə üzləşən institusional diskurslardan biri hərbi diskursdur.

Hər bir sosial institutun özünün əsas dəyərlər sistemi var və onlar konkret institusional diskursun missiyası və onun fəaliyyət sahəsi üçün səciyyəvi olan peşə kodeksləri ilə müəyyənləşir. Məsələn kimi tədqiqatımızın predmeti olan hərbi diskursa xas olan baza dəyərlərini misal göstərmək olar. Hərbi diskursunun baza dəyərlərinə hərbi bəzə, ölkənin təhlükəsizliyi, hərbi hazırlığın yüksək səviyyəsi, intizam, ordunun yüksək mənəvi hazırlığı, hərbi peşəkarlıq, orduya ictimai etibarın yüksək olması aiddir. Bütün diskurslar kimi, hərbi diskurs da onun strateji xəttini və ya strategiyasını ehtiva edən intensiya planı özünü göstərir.

Hərbi diskurs ilk nəzərdən nə qədər sadə və bəsit görünsə də, təzahür formaları və gündəlik məişətə və hərbdən uzaq digər institusional diskurslara nüfuz etməsi baxımından olduqca rəngarəng və mürəkkəbdir. Göstərilir ki, hərbi diskurs anlayışına birmənalı və dar səpkidən yanaşmaq olmaz. Bu məfhum altında həm sırf hərbi sahədə, rəsmi çıxışlar və yazışmalarda, bilavasitə orduda istifadə olunan sənədlər, həm də şifahi nitqdə (ordunun özündə və ordu həyatından kənarında) və ələlxüsus cəmiyyət həyatına və şifahi nitqə, məişət dilinə güclü təsiri olan publisistika başa düşülməli və hərbi diskurs məhz bu baxımdan nəzərdən keçirilməlidir.

Hərbi diskurs spesifik linqvistik hissəyə və onu aktuallaşdırmaq üçün xüsusi situativ kontekstə malikdir. Lakin bu, bütün diskurslara xas olan struktur bölgüsündən başqa hərbi diskursu formal və qeyri-formal olmaqla iki əsas hissəyə bölməyimizə imkan verir. Sözü geniş mənasında hərbi diskursun formal hissəsinə biz hərbi-bədii materialları, hərbi-publisistik və hərbi-siyasi materialları, hərbi-texniki və hərbi-elmi materialları və ordunun, silahlı qüvvələrin hərbi təsisatlarının həyat və fəaliyyəti ilə bağlı idarəetmə aktlarını aid edə bilərik.

Qeyri-formal diskurs, öz növbəsində, özündə hərbi mühitdə ünsiyyəti, hərbi slenqi, həmçinin hərbi yumoru ehtiva edir. Hərbi diskursun formal və qeyri-formal hissələrinin materialını iki əsas tərkib hissəsi – mətn və kontekst mövqeyindən nəzərdən keçirmək olar.

Hərbi diskursda üslubi vasitələrdən geniş istifadə olunduğunu xüsusi qeyd etmək lazımdır. Bu vasitələrdən bir neçəsinin izahını verməklə, onları konkret misallarla şərh edək:

1) Klişe ifadələr. Dilçilikdə klişe dedikdə, gündəlik ünsiyyətdə tez-tez istifadə olunan, sabit məna daşıyan və özü-özlüyündə dərin və yeni informasiya tutumuna malik olmayan ifadələr nəzərdə tutulur. İntitusional diskursda belə klişelər, nitq şablonları çox işlənir və müəyyən sənədin hazırlanmasında klişe ifadələr arasında lazımi informasiyanı daşıyan konkret leksemlər verilir ki, adresat da məhz həmin məqamlar üzərində diqqətini cəmləyir. Məsələn, When we talk about human factor inflight safety... (6).

2) Evfemizmlər. Həddindən artıq kəskin görünən və ya işlədilməsi məqbul sayılmayan sözlərin və ifadələrin yerinə işlədilən ifadələrə evfemizm deyilir. Məsələn, aşağıdakı ifadələrdən istifadə hərbi materiallar üçün tipikdir: They also work hard to make seats more comfortable to overweight and over-tall passengers (7).

3) Hərbi materiallar elliptik konstruksiyalardan (tam nitqdə mətndə asanlıqla bərpa oluna biləcək bir və ya bir neçə sözün buraxılması. Əsasən nitqə lakoniklik vermək üçün işlədilir və ən çox atalar sözləri və aforizmlərdə təsadüf olunur) geniş istifadə, feil formalarından istifadənin kasadlığı, söyləmin yığcam formasına cəhd, bir cümlə daxilində məsdər və feil sifət tərkibləri ilə ifadə olunmuş çoxsaylı paralel konstruksiyalardan istifadə ilə səciyyələnir: Fortunately, for Boeings workforce, the cutback in 747 production has coincided with the build-up of the 767 line, at the same plant.

Fortunately, for Boeing's management, deliveries and sales of the 737 are unexpectedly robust, helping sustain the company until the 767 cash-flow begins to turn round late this summer (8).

Bu kimi konstruksiyalardan istifadə hərbi ünsiyyət sahəsini səciyyələndirən müəyyən funksional yüklə (yığcamlıq, dəqiqlik, konkretlik, deyimin dəqiqliyi və aydınlığı) bağlıdır ki, bu da informasiyanın ötürülməsinin məntiqi ardıcılığını, bir fikrin digərindən dəqiq ayrılmasını, çatdırılan informasiyanın qavranılmasının asanlığını təmin edir. Hərbi diskurs mətnlərinin ən mühüm xüsusiyyəti mətnin şərhinin birmənəhəlliyədir, çünki onlar (mətni sənədlər) çox vaxt mühüm qərarların qəbul edilməsi, hərbi əməliyyatların aparılması və s. üçün əsas olur.

Hərbi diskursun formal hissəsi nizamnamə sənədləri (əmərlərin, döyüş sənədlərinin, nizamnamələrin mətni) və elmi-texniki ədəbiyyatla təmsil olunur. Bu növ diskursun öz leksik və sintaktik xüsusiyyətləri vardır.

Hərbi-texniki materialların və hərbi sənədlərin leksik xüsusiyyətləri, ilk növbədə, hərbi terminologiyadan çox istifadədir. Hərbi leksikanı, adətən aşağıdakı əsas qruplara bölürlər:

1) Bilavasitə hərbi iş, silahlı qüvvələr, silahlı mübarizə aparılması üsulları və bu kimi anlayışları bildirən hərbi terminologiya;

2) Özündə elmi-texniki terminləri və hərbiçilərin şifahi nitqində işlədilən və faktiki olaraq müvafiq hərbi terminlərin üslubi sinonimlər dəsti olan emosional çalarlı hərbi leksikanı (jarqon) birləşdirən hərbi-texniki terminologiya.

Bundan başqa, hərbi materiallarda sabit ifadələrə rast gəlinir ki, onları da aşağıdakı qruplara bölmək olar (Dormidontov, Nelyubin, Vasilchenko, 1972:656):

1) Hərbi aforizmlər, atalar sözləri və məsəllər: good beginning is half a battle – yaxşı başlanğıc qələbənin yarısıdır; the war depends on which we choose – hər şey düzgün qərarın seçimindən asılıdır.

2) Frazoloji birləşmələr: Head-we win, tails-we lose – Nə olsada biz qalib gələcəyik; have sand in one's hair – səhrada fəaliyyət göstərmək təcrübəsinə malik olmaq; to hit the silk – paraşütü açmaq.

3) Əmərlər: shun/stand still – fərağat; eyes, left – sola dön; arms, port – silah sinəyə; Halt! – Dur!; Column left, march! – sol çiyin irəli, marş!; Forward march! – irəli addımla, marş!; about face! – geri dön!

Beləliklə, hərbi material mətnlərinin elmi, texniki və ya iş sənədləri ilə çoxlu ümumi xüsusiyyətlərinin olmasına baxmayaraq, yenə də onların özlərinin hərbi institusional diskursun ümumi xüsusiyyətləri ilə izah olunan spesifik əlamətləri var. Struktur aydınlığı, anlayışların müəyyənliyi, frazeoloji birləşmələrin sabitliyi – bunların hamısı hərbi materialların leksikasını ciddi strukturlaşdırır və qavrama, başa düşmə üçün kifayət qədər sadədir. Eyni zamanda xüsusi hərbi leksikanın çoxluğu, çoxsaylı ixtisarlar və abbreviaturalar hərbi sənədlərin başa düşülməsini çətinləşdirir.

Hərbi materialların səciyyəvi sintaktik xüsusiyyətləri onlarda aşağıdakı konstruksiyalardan geniş istifadədir:

Məchul növdən: Military medical centers in Germany and the U.S. are occupied by many service members injured in Iraq and Afghanistan. Getting them there isn't easy (9).

Cerund konstruksiyalarından: By performing such studies up front, the Army is able to save resources and avoid investing in inappropriate solutions that will result in a waste of money and other precious resources (10).

Məsdər konstruksiyalarından: The Army invests in studies to determine the best course of action in addressing specific issues. Army analyses range from studies to support network operations, terrain identification and energy policy, to studies that focus on the morale and welfare of Soldiers and their families, and a wide variety of other high profile topics (11).

İnstitusional hərbi diskursun formal hissəsinin nəzərdən keçirilməsini yekunlaşdıraraq bir daha qeyd etmək lazımdır ki, ordunun, bir sosial institut kimi, bütün xüsusiyyətləri diskursun formal hissəsinin hərbi materiallarında öz əksini tapır. Formal hərbi diskursdan fərqli olaraq, qeyri-formal hərbi diskursun əsasında şifahi nitq ünsiyyəti durur.

Hərbi diskursun qeyri-formal tərkib hissəsini onun linqvistik və ekstralingvistik tərkib hissələri baxımından nəzərdən keçirəndə, ünsiyyətin situativ kontekstinin son dərəcə vacib olduğunu qeyd etmək lazımdır. Orduda qeyri-formal ünsiyyət yalnız kommunikanların nisbətən bərabər status-rol münasibətləri şəraitində mümkündür, yəni slenq və gündəlik danışmaq ifadələrindən istifadə ilə ünsiyyət hərbi məktəbin kursantları ilə zabıt heyəti nümayəndələri arasında deyil, daha çox əsgərlər arasında mümkündür. Bu, bir daha ordu həyatının və hərbi diskursun əsas məqamlarından biri kimi subordinasiyanın əhəmiyyətini vurğulayır və ünsiyyətin, hətta bir sosial qrup daxilində, getdiyi mühitin yekrəng olmadığını göstərir.

Hərbi lətifələr də qeyri-formal hərbi diskursun əsas hissəsidir. Ordu yumoru etik dəyər statusunun və ordu gerçəkliyinin səciyyəvi cizgilərinin aşağı salınmasına yönəldilib. Ordu yumorunun təhlili həm də onu göstərir ki, onlarda zabıt heyəti nümayəndələri yaxşı cəhətdən, ali insani keyfiyyətlərin daşıyıcıları kimi göstərilmişlər, adətən onların neqativ cəhətləri qabardılır ki, bu da onların statusunun aşağı salındığını göstərir. Müəyyən keyfiyyətlər 13 yalnız ayrı-ayrı şəxsiyyətləri deyil, həm də silahlı qüvvələrin konkret növünün nümayəndələrini səciyyələndirə bilər. Məsələn, dənizçilərin yüngül əxlaqlı qadınlar həvəskarı olması haqqında geniş yayılmış fikir aşağıdakı lətifədə istifadə olunur:

An Army General and an Admiral were sitting in the barbershop. They were both just getting finished with their shaves, when the barbers reached for some aftershave to slap on their faces.

The admiral shouted, "Hey, don't put that stuff on me! My wife will think I've been in a whorehouse!"

The chief turned to his barber and said, "Go ahead and put it on. My wife doesn't know what the inside of a whorehouse smells like" (12).

Hərbi lətifədə hansı dəyər xarakteristikalarının gülüş hədəfi olmasının nəzərdən keçirilməsi vacib görünür. Qeyd etmək lazımdır ki, mövzu dairəsinə görə hərbi lətifələr "mülki" lətifələrdən geri qalmır. Hərbi lətifələri bildirən sözlər nəzərə alınmazsa, onlar arasında hədd qoymaq çox çətinidir. Bu qəbildən olan lətifələrə aşağıdakıları fərqləndirmək olar.

1) Qadınlarla bağlı lətifələr:

Writing to the Girlfriend

– A young soldier left home to join the army. He told his girlfriend that he would write every day. After about six months, he received a letter from his girlfriend that she was marrying someone else. He wrote home to his family to find out who she married. The family wrote back and told him. It was the mailman (13).

2) Etiket qaydasının pozulması:

Military etiquette Officer: Soldier, do you have change for a dollar?

Soldier: Sure, buddy.

Officer: That's no way to address an officer! Now let's try it again. Do you have change for a dollar?

Soldier: No, SIR! (14).

3) Tabelilik münasibəti:

Jeep in the mud

During training exercises, the lieutenant who was driving down a muddy back road encountered another car stuck in the mud with a redfaced colonel at the wheel. "Your jeep stuck, sir?" asked the lieutenant as he pulled alongside.

"Nope", replied the colonel, coming over and handing him the keys, "Yours is" (15).

4) Daha bir qrup lətifələr müxtəlif qoşun növləri arasında müqayisə aparılması ilə bağlıdır:

Communication Breakdown...

The reason the Army, Navy, Air Force, and Marines squabble among themselves is that they don't speak the same language. For example, take a simple phrase like, "Secure the building".

The Army will put guards around the place.

The Navy will turn out the lights and lock the doors.

The Air Force will take out a 5-year lease with an option to buy.

The Marines will kill everybody inside and make it a command post (16).

Nəticə

Tədqiqat prosesində silahlı qüvvələrin növlərinə (quru qoşunları, aviasiya, donanma) müvafiq olaraq ordu lətifələri üç qrupa bölünüb. Qrupların hər birində ordu həyatının hansı cizgilərinin daha çox və nə üçün gülüş hədəfi olmasını, bir də bunun hansı üslubi vasitələrin köməyi ilə yerinə yetirildiyi təhlil edilmişdir. Hərbi lətifənin təhlili göstərdi ki, ordu həyatının, bu halda hər bir qoşun növünün, spesifikasiyası diskursun mətn tərkib hissəsinin üslubuna və mövzusunə təsir edir.

Ədəbiyyat

1. Harris, Z.S. (1952). Discourse analysis. Language, V. 28, № 1, p.1-30.
2. Enkvist, N.E. (1989). From Text to Interpretability: A Contribution to the Discussion of Basic terms in Text Linguistics. Connexity and Coherence: Analysis of Text and Discourse Ed. by W.Heydrich. Berlin, New York: Mouton de Gruyter, 369 p.
3. <http://www.brocku.ca/english/courses/4F70/discourse.php>
4. <http://yazykoznanie.ru/content/vieHYPERLINK>
5. <http://www.magazineexchange.co.uk/flight-international-magazine/> Flight International, 30 January 1982.
6. <http://www.magazineexchange.co.uk/flightinternational-magazine/> 27 February 1984.
7. <http://www.magazineexchange.co.uk/flight-international-magazine/> Flight International, 20 February 1982.
8. Dormidontov, A.A., Nelyubin, L.L., Vasilchenko, A.A. (1972). Uchebnik voyennogo perevoda (angliyskiy yazyk). M.: Voenizdat, 656 s.
9. <http://airman.dodlive.mil/2013/05/after-thebattle/#sthash.PI9rK4t3.dpuf>
10. <http://www.squidoo.com/mil-jokes>
11. <http://www.army.mil/article/10642>
12. <http://military-jokes.allthejokes.com>
13. <http://www.swapmeetdave.com/humor/miljoke.htm>
14. <http://www.swapmeetdave.com/humor/miljoke.htm>
15. <http://www.swapmeetdave.com/humor/miljoke.htm>
16. <http://www.swapmeetdave.com/humor/miljoke.htm>

Rəyçi: fil.ü.f.d. Sevinc Səlimova

Göndərildi: 05.09.2022

Qəbul edildi: 19.10.2022